

1. KAPITALSAMMANSTÄLLNING Detthow, Alma Mathilda Fredrika

Agneta Linné 2003-11-25

1.1. Pedagog

1.2. BIOGRAFISKA DATA

Född 1855-11-25 Födelseort: Stockholm (Källa: SMoK) Död 1937-07-14 Dödsort: Franzensbad, Tjeckoslovakien (SMoK)

1.3. Variabler och modaliteter

: Kärndata

1.4. VERKSAMHET

Pedagogiska området

1.4.1. YRKE

Flickskoleföreståndarinna, skolgrundare (Källa: SMoK, Hedberg & Arosenius, Spetze 1994)

1.5. AVLÖNAD/OAVLÖNAD VERKSAMHET

1) Lärarinna vid Stockholms folkskolor 1872-73 och 1876-79 (Maria folkskola). Började som vikarie redan 1871 vid Adolf Fredriks folkskola, vik. även vid Kungsholms folkskola vt 1872 (SBL, Spetze)

2) Föreståndarinna för småskoleseminariet och övningskolan vid Ateneum för flickor 1879-96; även ämneslärare i matematik vid Ateneum och Brummerska (SBL)

3) Grundade 1896 Detthowska skolan och Detthowska privatskoleseminariet (nedlagt 1912) samt 1899 Nya småskoleseminariet; föreståndarinna för Detthowska skolan och Nya småskoleseminariet till 1925. (H&A, SMoK, Spetze)

Detthowska skolan sammanslogs 1933 med Annaskolan; Nya småskoleseminariet lades ner 1927 (SMoK)

1.6. FÖRSÖRJNING

Inkomst först som folkskollärarinna, därefter skolföreståndarinna, från 1896 egen företagare (skolorna ovan)

1.7. BOENDE SOM VUXEN

1886 Norrmalm: Karlbergsvägen 6

1894 Norrmalm: Malmskillnadsgatan 41

1906 Norrmalm: Döbelnsgatan 13

1910 Lidingö: Islinge

1918 Östermalm: Eriksbergsgatan 10; samma address som skolan. Anna Detthow ägde då huset.

Dödsåret 1937: Polhemsgatan 13, ett av de tre hus för yrkesarbetande kvinnor Alma Detthows stiftelse ägde.

Bor i: Hyreslägenhet 1886, 1994, 1906; 1918 i egen fastighet, samma som Detthowska skolan (se ovan), 1937 (dödsåret) i Alma Detthows stiftelses fastighet Polhemsgatan 13, förvärvad av Alma Detthow (SSA: Bouppteckning Alma Detthow; SMoK, Spetze)

(sommarställe: uppg saknas) Bor med: Bodde, i varje fall i början av 1890-talet, tillsammans med en brorsdotter (Spetze, s. 121). Växte upp på Söder hos modern (SBL). Uppges haft svåra barndomsupplevelser

(SBL). Bouppteckningen tar upp "tjänarelönen". Ev. boende med AD? Ett rum i lägenheten särskilt benämmt jungfrukammaren (SSA: Bouppteckning Alma Detthow).

1.8. SOCIALT URSPRUNG

1.8.1. FARS YRKE, UTBILDNING, POSITIONER

Fader okänd (Spetze 1994, s. 107) Detta är klart av intresse med tanke på vilken karriär Alma Detthow gjorde.

1.8.2. MORS YRKE, UTBILDNING, POSITIONER

Mor: Uppgift saknas. AD växte upp på Söder hos modern (SBL). Uppges haft svåra barndomsupplevelser (SBL).

1.9. SYSKON

Åtminstone en bror: Rudolf Theodor Detthow, civilingenjör; 4 brorsbarn (arvingar); se bouppteckning efter Anna Detthow, SSA

Spetze (1994, s. 128) hänvisar till opubl. minnesskrift av Alma Detthows brorsdotter Mary Detthow-Arosenius och en intervju med Henrik Arosenius, brorsdotterson till Alma D.) En brorson, Erik Detthow, f. 1888, var konstnär och bosatt i Paris, omnämnd i Svensk uppslagsbok, bd 7, spalt 271.

1.10. FAR OCH MORFÖRÄLDRAR, YRKE, UTBILDNING, POSITIONER

Uppgift saknas

1.11. UTBILDNING

Grundutbildning: Flickskola (Spetze), Adolf Fredriks folkskola 1869-70 (tre terminer; källa: Spetze 1994)
Yrkesutbildning: Stockholms folkskoleseminarium, examen 1876 Akademisk utb: nej (Källa: Spetze 1994, SMOK, H&A)

1.12. UTLANDSKONTAKTER

Studieresor i Norge, Danmark, England, Tyskland, Österrike, Schweiz (H&A). Tillbringade gärna ferierna utrikes (SBL).Dödsorten Tjeckoslovakien.

1.13. EGEN FAMILJ

Ogift Ej barn

Tre brorsdöttrar gick i Detthowska skolan, en brorsdotter bodde hos Alma Detthow åtminstone i början av 1900-talet (Spetze). Brorsbarnen (de tre döttrarna samt brorsonen Erik D.) tilldelas alla var sin livränta i ADs testamente. De tre av dem som ej var gifta bodde alla i Alma Detthows stiftelses hus vid Detthows död (Polhemsgatan 13 eller Völundsgatan 2). Se bouppteckningen efter Anna Detthow, SSA.

1.14. SOCIALT KAPITAL

Stort, dels i sin egenskap av erkänd flickskoleföreståndare, men även pga att hon tidigt kom att tillhöra kretsen kring prinsparet Oscar och Ebba Bernadotte (Spetze, s. 124). Spetze (1994, s. 107ff) uppger att avsikten med Alma Detthows nära tre terminer som elev i Laura Lundströms avdelning, Adolf Fredriks folkskola, var att hon skulle få hjälp att komma in på lärarinnebanan. Lundström hade anställts av Stockholms inflytelserike folkskoleinspektör Jonas Meijerberg, för att ta hand om de äldre flickornas

undervisning, och flickor ur hennes avdelning togs därefter ofta ut för att tjänstgöra som lärarbiträden. Alma Detthow fick ju också börja som lärarvikarie direkt efter dessa studier, redan innan hon fyllt 16 år. När Alma Detthow 1876 avlagt en med Spetzes ord "glänsande examen" från folkskoleseminariet anställdes hon samma år som extra ordinarie folkskollärarinna vid Maria folkskola. Samtidigt anställdes där bl.a. Alfred Dalin, senare ledande inom folkskolläraernas kårorganisation och undervisningsråd vid Skolöverstyrelsen mm., en av det tidiga 1900-talets ledande skolmän. Detthow kom emellertid att ifrågasätta Meijerbergs syn på särskilt kristendomsundervisningen och tog ställning mot honom (fanns med bland undertecknarna av en protestlista) i det så kallade Mariakriget 1878; här var Dalin en av de ledande motståndarna till Meijerberg. Konflikterna synes lett till att Meijerberg förflyttade Detthow till Ladugårdslands folkskola för att där få arbete endast som vikarie. Flera lärare lämnade Stockholms folkskolor med anledning av Mariakriget, en av dem var Johan Löfvén, som i stället startade en privatskola och ett småskoleseminarium, dit han övertalade Alma Detthow att komma för att leda undervisningen. 1881 bytte den skolan namn till Ateneum för flickor (Spetze 1994, s. 110). Alma Detthow kunde således som ung och relativt nyanställd folkskollärarinna uppbåda ett socialt kapital i form av handlingskraftiga och orädda kolleger och före detta kolleger vid Stockholms folkskolor (Mariaskolan särskilt), för att ta sig igenom den besvärliga situation hon råkat in i genom att vara bland dem som ifrågasatte folkskolans inspektör och Mariaskolans ledning. Ett antal år efter det att hon startat sin egen skola blev dess förhyrda lokaler för trånga och hon lyckades komma över en centralt belägen tomt vid Eriksbergsgatan invid Humlegården från Stockholms stad till förmånligt pris - ett uttryck för socialt kapital? Hon engagerade de etablerade flickskolehusarkitekterna Hagström & Ekman; byggnadsföretaget uppgick till den ansevärdiga summan 400 000 kr (Spetze, s. 120-123). Alma Detthow lyckades värva flera av tidens socialt och politiskt aktiva kvinnor som lärare i sin skola - ytterligare ett uttryck för hennes sociala kapital. Alma Sundquist, rösträttskämpe, var t.ex. skolläkare vid skolan, undervisade i anatomi och hälsolära och höll föreläsningar för avgångsklasserna om veneriska sjukdomar och sexualhygien. Karolina Widerström, Sveriges första kvinnliga läkare, var skolans inspektör fr.o.m. 1905-06 och flera år framåt (Spetze 1994, s. 118 f.) Bland elevernas föräldrar i Detthowska skolan fanns åtskilliga kända journalister, t.ex. redaktörerna Per Ollén och Alf de Pomian samt Célie Brunius; vidare fanns döttrar till flera överlärare eller folkskollärare (Detthows f.d. kolleger), vilka avslutade sina studier vid Detthowska skolan efter folkskolan. Också detta ett uttryck för Detthows sociala kapital i pedagogiska kretsar. Detthows tre brorsdöttrar samt hennes brorsdotters döttrar, Birgitta och Ingrid Arosenius, gick även i skolan. Stiftelsen Alma Detthows Hjälpfond konstituerades 29 januari 1936; styrelsen bestod av f.d. fattigvårdsdirektör Alfred Bergendahl ordf., f.d. rektor Alma Detthow vice ordf. och kassaförvaltare, domänfiskal Nils Wassberg sekr., fru Karin Palmer stiftelsens kurator, fröken Stael von Holstein och fröken Selma Anderson samt frk Elisabet Holmberg suppl. (se SSA: Bouppteckning Alma Detthow).

1.15. Utmärkelser

: Tilldelades Illis quorum (1929)

(SBL, SMoK)

1.16. ORGANISATIONSKAPITAL

Mycket gott eftermäle just som organisatör/skolgrundare samt ekonomisk ledare av skolan och de stiftelser hon startade senare (SBL). Alma Detthows skola startade med blygsamma åtta elever 1896, närmast som en övningsskola till det samtidigt grundade, tvååriga seminariet (SBL). Skolan erhöll statsanslag från 1903 och delades 1906 i två avdelningar, en som läste flickskolans kurser (A), en som följde kurserna för statens realskolor (B). Avgångsbetyg från A medförde normalskolekompetens enl beslut 1910; 1908 fick skolan rätt att vid avd. B anordna realexamen (SBL). Åtskilliga år närmade sig elevantalet 600 (SBL). Steg för steg fick skolan högsta möjliga statsbidrag och även kommunala understöd (SBL). Ett antal år efter det att hon startat sin egen skola blev dess förhyrda lokaler för trånga och hon lyckades komma över en centralt belägen tomt vid Eriksbergsgatan invid Humlegården från Stockholms stad till förmånligt pris - ett uttryck för socialt kapital? Hon engagerade de etablerade flickskolehusarkitekterna Hagström & Ekman; byggnadsföretaget uppgick till den ansevärdiga summan 400 000 kr (Spetze, s. 120-123).

1.17. Kvinnopolitiskt ställningstagande

Alma Detthow deltog ej i uppropet mot det tal Ellen Key höll "å de svenska qvinnornas vägnar" för dr Henrik Ibsen i april 1898. (Källa: Stockholms Dagblad 16/5 1898)

1.18. PEDAGOGISKT KAPITAL

Stort: I egenskap av skolgrundare

1.19. Tryckta arbeten

:

Illusterad ABC-bok. Stockholm: Palmquists AB 1888 (20 s.)

1.20. Undervisning

:

Tillskrivs att ha utfört en stor livsgärning som pedagog (SBL) Se vidare nedan under Förnyare.

1.21. Föreningar, kårorgan

:

Stockholms statsunderstödda skolors ledarförbund sände hyllning till begravningen (SvD 28 juli 1937).

1.22. Ställningstaganden

:

Önskade göra skolan tillgänglig även för mindre bemedlade. Uttryck för detta är att skolan hade låga avgifter. Spetze (1994, s. 126) uppger att läsåret 1912-13 varierade terminsavgifterna i Detthowska skolan mellan 25 kr i klass I och 80 kr i klass XI, medan avgifterna i Brummerska varierade mellan 60 och 135 kr i motsv. årskurser. I Ateneum varierade avgifterna mellan 40 och 100 kr. Detthowska skolan hade den högsta andelen barn från arbetarhem, lägre tjänstemannahem och mindre affärsmän/hantverkarhem bland fem av Stockholms flickskolor - Brummerska skolan, Detthowska skolan, Franska skolan, Statens normalskola, Åhlinska skolan - 1891-1900 (Spetze 1994, s. 126). Skolan hade stor social spridning av elevernas sociala bakgrund - här gick såväl baronens eller häradshövdingens dotter som ölutkörarens eller vedhandlarens, uppger Spetze (1994, s. 119).

1.23. Förnyare

:

Ja. Utvecklade bl. a. en realskolelinje på sin flickskola, införde stora valmöjligheter mellan olika ämnen, underlättade elevernas hemarbete, införde endast en läxa (kristendom) till måndagen samt halvdagsledighet lördagar. Införde tidigt stenografi och maskinskrivning på schemat. Undervisning i hälsolära och sexualhygien meddelades tidigt. Ordnade också sociala föreläsningar för avgångsklasserna och genom förtlöpande sparbankssystem från klass till klass bekostades ferieresor för eleverna, även till Norge, Danmark, Finland och Tyskland (SBL, Spetze). Skolan fick 1908 rätt att anordna realexamen och 1910 normalskolekompetens. Se vidare ovan under Organisationskapital.

Skolan har levt kvar långt fram i tiden genom att Detthowska-Annaskolan tillsammans med Brummerska skolan och Ateneum för flickor ombildades till Norrmalms kommunala flickskola i och med att den övertogs av Stockholms stad 1939. Sammanfattningsvis mycket gott erkännande som pedagog (SMoK).

Uttryck för detta är att hon tilldelades Illis quorum 1929 (SBL).

1.24. KULTURELLT KAPITAL

Flera kända journalister valde Detthows skola för sina döttrar, se ovan under socialt kapital.

1.25. KAPITAL KNUTET TILL FILANTROPI OCH SOCIALPOLITIK

Betydande kapital i egenskap av donator (SBL). I ekonomiska skötseln av sin skola önskade hon göra undervisningen tillgänglig även för mindre välsituerade, se ovan (Spetze, SMoK). Utövade omfattande välgörenhet efter tiden som skolföreståndarinna:

Grundade 1926 på Lidingö Alma Detthows vilohem för bildade kvinnor, avsett för mindre bemedlade kvinnor av den s.k. medelklassen (SBL). Bildade 1927 Alma Detthows stiftelse, som uppförde tre fastigheter med billiga bostäder för bildade självförsörjande kvinnor, bl.a. ett kollektivhus på Polhemsgatan 13 och ett på Völundsgatan 2 (SMoK, Spetze, Svensk uppslagsbok), det tredje troligen vid Jaktvarvsplan (SvD 28 juli 1937). Stiftelsens tre hus hade resp. 55, 83 och 64 enkelrum, billig årshyra och obligatoriskt middagsmål, de var upplåtna åt bildade, självförsörjande kvinnor; Stockholms stad bidrog till fastigheternas uppförande (SBL). Stiftelsen Alma Detthows Hjälpfond konstituerades 29 januari 1936; dess ändamål var att hjälpa kvinnor vid sjukdom; i synnerhet skulle hjälp till självhjälp utgå (SBL). Hjälpfonden stod 1945 under överinseende av Överståthållarämbetet, vilohemmet under inseeende av Svenska kyrkans diakonistyrelse, och stiftelsen under Överståthållarämbetet samt Stockholms domkapitel (SBL).

Alma Detthows donationer uppgick sammantagna till 1,4 miljoner kr. (SBL, SMoK) Vid kransnedläggningen i kyrkan talade fröken Maria Almén, fru Olga Kihlström, kontraktsprosten Hedmark, notarie Widegren, direktör Bergendahl, fröken Edith Eriksson, prostinnan Emelie Boman, fröken Monika Kjellström, fröken Inez Jensen, fru Gunnel Holzhausen och vaktmästare S. Söderberg. Synnerligen rik och vacker blomstergård bl.a. från hennes olika stiftelser samt från husmödrar och hyresgäster i hyreshusen och vilohemmet (SvD 28 juli 1937: Alma Detthow vigd till griftero).

1.26. RELIGIÖST KAPITAL

Varmt religiös. Förefaller som om detta bidragit till att hon kom att tillhöra kretsen kring Oscar och Ebba Bernadotte (Spetze, s. 124).

1.27. BOUPPTECKNING

I anslutning härtill förtjänar påpekas att Alma Detthow i SBL tillskrivs erkännandet att vara "ett ekonomiskt geni, beundrad för säker penninginstinkt och lyckade transaktioner även i de brydsammaste lägen och tider av depression." (SBL 1945, s. 164)

Aktieinnehav: 718 077 kr
 Obligationer: 13 788 kr
 Fordringar, därav flera
 in-teckningar i fastigheter: 150 680 kr
 Kontanter: 612 kr
 Lösöre: 3 690 kr
 Summa tillgångar: 886 849:49 kr

Därtill finns antecknat att Stiftelsen Alma Detthows hjälpfond mottagit 205 000 kr som gåva av Alma Detthow ca 2 år före hennes död. Avgående poster, skulder: 83 136:61 kr. Behållning: 806 712:88 kr. fastighet/er: Alma Detthows stiftelse ägde 3 hyresfastigheter, se ovan under Filantropi. Sommarhus: nej jord- och skogsinnehav: nej sparat kapital: se ovan Värdefullaste möbel är en Steinwayflygel, över 20 år gammal, värderad till 1000 kr, förvarad Völundsgatan 2. (SSA: Bouppteckning Alma Fredrika Matilda Detthow, 30 mars-20 juli 1938).

1.28. BIBLIOGRAFI/BIOGRAFI

Återfinns i

- Hedberg&Arosenius 1914
- Svenska Män och Kvinnor
- Svenskt Biografiskt Lexikon (artikel av Elly Reimers)
- Svensk Uppslagsbok, andra uppl.

Nekrolog/artikel på nyhetsplats (SvD 16 juli 1917: Alma Detthow död) liksom artikel om hennes begravning (SvD 28 juli 1939: Alma Detthow vigd till griftero; familjesidan). Ståtlig och påkostad begravning: drogs på öppen katafalkvagn av hästar i schabrak från sorgehuset, Polhemsgatan 13, till Kungsholms kyrka. Vid kransnedläggningen i kyrkan talade fröken Maria Almén, fru Olga Kihlström, kontraktsprosten Hedmark, notarie Widegren, direktör Bergendahl, fröken Edith Eriksson, prostinnan Emelie Boman, fröken Monika Kjellström, fröken Inez Jensen, fru Gunnel Holzhausen och vaktmästare S. Söderberg.

1.29. HÄLSA

Ohälsa? Dödsorsak? Uppgift saknas.

1.30. Källor och litteratur

SSA: Bouppteckning Alma Fredrika Matilda Detthow, 30 mars-20 juli 1938.

Adresskalender för Stockholm resp. för Stockholm och Djursholms villastad 1887, 1895, 1907, 1911, 1919.

E. Hechscher, Några drag ur den svenska flickskolans historia. Stockholm: Norstedts 1914.

W. Hedberg o. L. Arosenius, Svenska kvinnor från skilda verksamhetsområden, Stockholm 1914.

G. Spetze, Detthowska skolan 1896-1933. En flickskola i tiden med låga avgifter. I Utbildningshistoria 1994, s. 107-131. ÅSU 176, Uppsala 1994.

Stockholms Dagblad

Svensk Uppslagsbok, andra uppl., bd 7, Malmö 1953.

Svenska Dagbladet

Svenska Män och Kvinnor, bd 2, 1944

Svenskt Biografiskt Lexikon, bd 11, Stockholm 1945 (artikel av Elly Reimers).

Sällskapet Nya Idun 1885-1935.